

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 11/2009 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av bilagan till lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker

Till finansuskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 19 maj 2009 en proposition med förslag till lag om ändring av bilagan till lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker (RP 70/2009 rd) till finansutskottet för beredning och bestämde samtidigt att social- och hälsovårdsutskottet ska lämna utlåtande till finansutskottet.

- finanssekreterare Jenni Oksanen, finansministeriet
- regeringsråd Ismo Tuominen, social- och hälsovårdsministeriet
- generaldirektör Pekka Puska och specialforskare Esa Österberg, Institutet för hälsa och välfärd
- tullöverinspektör Nina Kurki, Tullstyrelsen
- överinspektör Jukka Havula, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira).

Sakkunniga

Utskottet har hört

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att den accistabell som utgör bilaga till lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker ändras och att accisen höjs med 10 procent. Till följd av höjningen stiger detaljhandelspriset på alkoholdrycker med i medeltal 4,5

procent. Priset på starka alkoholdrycker stiger ungefär två gånger så mycket som priset på öl och vin.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 oktober 2009.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Syftet med den föreslagna höjningen av alkohollaccisen är att öka statens skatteintäkter och förskjuta tyngdpunkten i beskattningen från skatt på arbete mot skatt på konsumtion. Skattehöj-

ningen uppges ligga i linje med programmet för Matti Vanhanens andra regering. Också enligt programmet för den inre säkerheten ska alkohollaccisen höjas med målet att den i kombination med andra metoder ska sänka den totala alkoholkonsumtionen till 2003 års nivå eller lägre. Ut-

skottet noterar att propositionen genomför den i regeringsprogrammet avtalade höjningen av acciserna på alkoholdrycker och tobak i hälsofrämjande syfte och tillika målen för den inre säkerheten. Utskottet tillstyrker lagförslaget.

I och med skattehöjningen kommer priset på ölflaskor att stiga med ca 4 cent, priset på vinflaskor med ca 20 cent och priset på starka alkoholdrycker med ca 80 cent. I genomsnitt stiger detaljhandelspriserna med 4,5 procent. Priset på mellanöl stiger med 3,5 procent, priset på vin med ca 5 procent och priset på starka drycker med ca 7 procent. Men trots höjningarna kommer inte skattenivåerna på öl, mellanprodukter och starka drycker att stiga ens nominellt till samma nivå som före skattesänkningen 2003.

Utskottet hänvisar till sina utlåtanden om tidigare ändringar i alkoholaccisen (ShUU 9/2003 rd, ShUU 8/2007 rd och ShUU 15/2008 rd). Utskottet ser positivt på att skatterna de senaste åren fortsatt och konsekvent har höjts så att de hälsovårdspolitiska effekterna småningom börjar visa sig som minskande totalkonsumtion utan att resandeförseln ökar nämnvärt. Alkoholbeskattningen är fortfarande ett av de viktigaste alkoholpolitiska instrumenten som gör det möjligt att reglera alkoholkonsumtionen och alkoholskadornas omfattning i samhället. De föreslagna höjningarna kommer att leda till sänkt totalkonsumtion, men effekterna för konsumtionen av vin och öl kan bli mycket små. Utskottet anser att behovet av att höja alkoholaccisen framöver nödvändigt måste bedömas ur social- och hälsovårdspolitisk synvinkel och inte bara på statsfinansiella grunder.

Alkoholen förorsakade över 600 fler dödsfall 2007 än 2003 (rapport 15/2009 från Institutet för hälsa och välfärd). Alkoholrelaterade sjukdomar och olyckshändelser genom alkoholförgiftning har blivit den vanligaste dödsorsaken bland både män och kvinnor i arbetsför ålder. Allra mest har alkoholrelaterade dödsfall ökat i åldersgrupperna 50—59 och 60—69 år. De står för mer än 80 procent av den sammantagna ökningen sedan 2003. Dödsfall på grund av alkoholrelaterade leversjukdomar har ökat allra mest, upp till 78 procent på fem år. Men samtidigt som

människor i pensionsåldern nu dricker allt mer har nykterheten bland unga ökat det senaste decenniet och särskilt personer under 18 år dricker sig mer sällan fulla. Utvecklingen har på senare tid varit positiv också i kategorin unga vuxna över 18 år. Enligt utskottets uppfattning behöver den här utvecklingen stödjas med hjälp av prispolitik men också bl.a. genom att man begränsar åtkomsten, ger hälsorådgivning och hälsoundervisning och genom att få vuxna att föregå med gott exempel. Effektivast går det fortfarande att kontrollera alkoholkonsumtionen genom att reglera pris och åtkomst.

I sin bedömning av de sociala och hälsorelaterade konsekvenserna uppger regeringen att alkoholkonsumtionen varierar enligt befolkningsgrupp och att många skador är koncentrerade till kategorin storkonsumenter. Prissänkningarna verkar ha lett till ökad alkoholrelaterad dödlighet i synnerhet bland storkonsumenter. Men också andra drabbas av svåra alkoholskador och de är mångdubbelt fler än storkonsumenterna. Detta bevisas t.ex. av att antalet vårddygn på sjukhus för storkonsumenter med diagnostiserad alkoholsjukdom är mindre än motsvarande siffra för andra alkoholkonsumenter. Enligt många undersökningar är det effektivast att sätta in förebyggande åtgärder bland hela befolkningen. På så sätt når man också ut till just storkonsumenterna.

Även om skattehöjningar effektivt kan minska alkoholkonsumtionen måste det samtidigt också andra metoder till för samma ändamål. Alkohol säljs nu allt mer i detaljhandeln och därför måste myndigheterna samverka på bred front för att effektivisera tillsynen. Dessutom behöver livsstilsreklam och marknadsföring vid olika evenemang åtgärdas. Liksom i sitt betänkande om ändring av alkohollagen (ShUB 6/2008 rd) anser utskottet fortfarande att alkoholreklamen måste begränsas. Livsstilsreklamen påverkar särskilt ungdomars alkoholbruk och får dem att anamma en alkoholpositiv livsstil. Därför bör det lämpligen övervägas om alkoholreklamen kan begränsas till att gälla endast produktinformation. Även gränserna för alkoholreklam i teve bör ses över.

Utskottet upprepar sina tidigare ståndpunkter att propositioner om alkoholaccis bör arbetas fram i nära samarbete mellan finansministeriet och social- och hälsovårdsministeriet, så att de social- och hälsovårdspolitiska och långsiktiga alkoholpolitiska aspekterna vägs in redan i beredningen i tillräcklig utsträckning (ShUU 8/2007 rd och ShUU 15/2008 rd).

Utlåtande

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar de social- och hälsovårdspolitiska aspekter som behandlas ovan.

Helsingfors den 28 maj 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
vordf. Sirpa Asko-Seljavaara /saml
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Maria Guzenina-Richardson /sd
Hannakaisa Heikkinen /cent
Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd

Jukka Mäkelä /saml
Håkan Nordman /sv
Päivi Räsänen /kd
Satu Taiveaho /sd (delvis)
Erkki Virtanen /vänst
ers. Tapani Mäkinen /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Harri Sintonen.